

5.6.2001

Tässä numerossa

- ▶ Kansainvälisten standardien soveltaminen rahoitusmarkkinoiden valvonnassa
Keskeisimmät standardeja asettaneet elimet
Standardien laajuus ja luonne vaihtelee
Keskeisimmät finanssimarkkinoiden toimintaan ja valvontaan liittyvät kansainväliset suositukset
- ▶ Suomalaisten pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus tammi - maaliskuussa 2001
Taulukko: Tuloslaskelman pääeriä ja tunnuslukuja
- ▶ Pankkikonsernien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset 31.3.2001
Taulukko: Saamiset yleisöltä julkisyhteisöiltä
Taulukko: Talletukset
Taulukko: Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet hallinnoitavien sijoitusrahastojen pääomien mukaan 31.3.2001
- ▶ Valuuttakaupan selvitysrisiki supistunut pankeissa selvästi, mutta sitä tulee supistaa edelleen
Mikä on pankin valuuttakaupan selvitysrisiki?
- ▶ Sisäinen valvonta Ratan tarkastusten painoalueena
- ▶ Baselin pankkivalvontakomitealta keskustelupaperi valvojan ja tilintarkastajan suhteesta
- ▶ Tapahtumakatsaus
Tilinpäätössäännösten muuttumassa
FESCOon uusia työryhmiä valmistelevaan IAS-standardien käyttöönottoa ja noudattamisen valvontaa
Luottolaitokset noudattavat hyvin Ratan kirjanpito- ja tilinpäätösmääräyksiä, ohjeiden ja suositusten noudattamisessa toivomisen varaa
Seuraava Rahoitustarkastus tiedottaa tiedote

KANSAINVÄLISTEN STANDARDIEN SOVELTAMINEN RAHOITUSMARKKINOIDEN VALVONNASSA

Standardit tukevat rahoitusjärjestelmän vakautta

Rahoitusmarkkinoiden toimintaa ja valvontaa koskevien kansainvälisten standardien merkitys markkinoiden valvonnan ja toiminnan ohjaamisessa on lisääntynyt, vaikka ne yksin eivät riitäkään turvaamaan markkinoiden vakautta. Standardien selkeä implementointi tehostaa valvontaa, lisää markkinoiden ja valvonnan läpinäkyvyyttä sekä ohjaa markkinoiden infrastruktuurin ja instituutioiden kehitystä.

Standardien tavoitteena on tukea rahoitusjärjestelmän terveyttä ja vakautta: markkinoiden ja valvonnan menettelytapoja koskevat kansainväliset standardit, suositukset ja ohjeet voivat vähentää markkinoiden haavoittuvuutta ja edistää talouden kehitystä.

Erityisesti 1990-luvun rahoitusmarkkinakriisien jälkeen on kansainvälisen yhteisön piirissä useissa yhteyksissä korostettu standardien implementoimisen tärkeyttä sekä tarvetta arvioida, missä määrin eri maat ovat ottaneet käyttöön standardien mukaisia toimintaperiaatteita. Tätä aikaisemmin standardien soveltaminen oli jokaisen maan vapaassa harkinnassa eivätkä kansainväliset järjestöt juurikaan arvioineet niiden noudattamista. Suosituksia standardien käyttöön ottamisesta on antanut esimerkiksi Financial Stability Forum (FSF) 1).

Standardien soveltamista arvioivat ja seuraavat erityisesti Kansainvälinen valuuttarahasto IMF sekä Maailmanpankki 2). Arvioinnin IMF tekee osana ns. FSAP-ohjelmaa (Financial Sector Assessment Programme), jossa myös arvioidaan eri maiden rahoitusjärjestelmän vahvuuksia ja mahdollisia riskejä. Kuluvan vuoden loppuun mennessä IMF:n on tarkoitus saada valmiiksi yhteensä 36 maan FSAP-arviointi. Suomea koskevan arvioinnin IMF teki kuluneen helmikuun aikana, ja tulosten on määrä valmistua syksyllä 2001.

1) Financial Stability Forum perustettiin huhtikuussa 1999 Saksan keskuspankin silloisen

pääjohtajan Hans Tietmeyerin ehdotuksesta. Järjestön tavoitteena on edistää yhteistyötä eri maiden rahoituslaitosten ja niiden valvojen välillä ja täten tukea kansainvälisen rahoitusjärjestelmän vakautta. Järjestö toimii Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) yhteydessä Sveitsissä, ja sen puheenjohtajana toimii BIS:n pääjohtaja Andrew Crockett. FSF on perustanut erillisen työryhmän, Task Force on Implementation of Standardsin, arvioimaan, minkälainen lähestymistapa parhaiten tukee kansainvälisten standardien laajaa käyttöön ottamista yksittäisissä maissa.

2) Joulukuussa 1999 sopivat G-20 maiden valtiovarainministerit ja keskuspankkien pääjohtajat, että nämä maat tukevat IMF:n ja Maailmanpankin pyrkimyksiä valvoa kansainvälisten standardien soveltamista maailmanlaajuisesti.

Ratassa panostetaan standardien implementointiin

Ratassa on systemaattisesti käyty läpi neljä keskeistä markkinoiden infrastruktuuria ja valvonnan perusteita koskevaa standardia. Nämä ovat finanssimarkkinoiden valvonnan transparenssia koskeva standardi (IMF), pankkivalvonnan peruseriaatteita koskeva standardi (Baselin komitea), arvopaperimarkkinoiden valvonnan peruseriaatteita koskeva standardi (IOSCO) sekä hyvää corporate governancea koskeva standardi (OECD ja Baselin komitea). Ratassa on myös tehty oma arvio siitä, miten Rata täyttää näiden standardien lähtökohdat.

Kokonaisuutena arvioiden Ratassa ja yleensäkin Suomessa on varsin hyvin otettu standardit huomioon joko lainsäädännössä tai Ratan omassa toiminnassa. Tehostamisen tarvetta on kuitenkin erällä osa-alueilla, mm. ennakoivaa valvontaa tukevissa valvojan toimivaltuuksissa 3) sekä osittain myös Ratan toimintatavassa ottaa standardit systemaattisesti huomioon niin sääntelyssä kuin valvonnassa. Myöhemmin tänä vuonna saadaan käyttöön myös IMF:n arvio siitä, miten Rata on toiminnassaan implementoinut kansainvälisten standardien mukaiset lähtökohdat.

Rata on tehnyt periaatepäätöksen, että kansainvälisten standardien huomioon ottaminen Ratan sääntelyssä ja valvonnassa perustetaan selkeästi Financial Stability Forumiin suositukseen, joka korostaa sitä, että standardien soveltaminen on kunkin maan vastuulla ja että soveltamiseen tarvitaan erillinen toimintasuunnitelma 4).

Periaatetta toteutetaan käytännössä mm. niin, että standardien sisällön tuntemista tehostetaan organisaation eri tasoilla tarkoituksenmukaisin tavoin. Tämän lisäksi on sovittu seuraavista asioista:

- Ratan sääntely sovitetaan selkeästi kansainvälisten standardien linjauksiin. Tällöin standardien lähtökohdat siirretään osaksi Ratan antamaa menettelytapaohjeistusta, ellei niitä ole jo implementoitu lainsäädäntöön.
- Rata pyrkii vaikuttamaan lainvalmisteluun standardien lähtökohkien huomioon ottamiseksi lainsäädännöksissä.
- Ratan valvontatyössä otetaan systemaattisesti huomioon valvontaa koskevat kansainväliset suositukset.

Standardien soveltamista koskevan toimintasuunnitelman katsotaan auttavan Rataa kohdentamaan valvontaa ja sääntelyä keskeisiin alueisiin. Yksittäisen toimintasuunnitelman sisältö samoin kuin implementointitapa vaihtelevat sen mukaan, mikä on standardi ja implementoitava asia. Esimerkkinä useammalle vuodelle ulottuvista toimintasuunnitelmista voidaan mainita a) varautuminen Baselin komitean suositukseen pohjautuvan EY:n uuden vakavaraisuusvaatimuksen voimaantuloon sekä b) varautuminen IASB:n tilinpäätösstandardeihin pohjautuvien pörssi-yhtiöiden tilinpäätösvaatimusten voimaantuloon.

3) Valtiovarainministeriössä onkin valmisteilla esitys rahoitustarkastuslain muuttamisesta mm. niin, että Rata saisi käyttöönsä uusia toimivaltuuksia, kuten oikeuden antaa huomautus tai varoitus sekä määrätä hallinnollinen maksuseuraamus.

4) FSF korostaa, että standardien onnistunut soveltaminen edellyttää selkeää päätöstä, jonka mukaan soveltamisessa edetään vaiheesta toiseen. Seuraavat viisi vaihetta ovat standardien käyttöönottosuunnitelmassa tärkeitä:

- olemassa olevien standardien identifiointi ja sisältöön perehtyminen
- priorisointisuunnitelman tekeminen
- konkreettisen toimintasuunnitelman laatiminen ja sen julkistaminen (tavoitteet, aikataulu, resurssit, soveltamistapa: lainsäädäntö vs. menettelytapaohjeistus, sisäiset prosessit)

- *standardien noudattamisen arviointi*
- *standardien noudattamisen tiedottaminen.*

Standardien soveltaminen on kunkin maan vastuulla

Financial Stability Forum korostaa seuraavia asioita standardien implementoinnissa:

- Kukin maa on selkeästi itse vastuussa standardien implementoinnista (promoting country ownership)
- Implementointia tulisi tukea niin julkisen sektorin kuin rahoitusmarkkinoiden insentiivein (providing a judicious blend of market and official incentives)
- Implementointiin tulisi varata riittävät resurssit (mobilising resources)

Kansallisen vastuun näkökulma voi Suomen kannalta olla vähämerkityksisempi kuin esimerkiksi joidenkin siirtymätalouksien kohdalla. Suomi on esimerkiksi EU:n, IMF:n ja OECD:n jäsenenä jo lähtökohtaisesti sitoutunut noudattamaan yhteisesti sovittuja velvoitteita tai suosituksia. Tästä huolimatta kansalliseen vastuuseen kuuluu se, että

- implementointi katsotaan keskeiseksi eri viranomaisille (valvojalle) kuuluvista tehtävistä
- implementoinnista saaduista kokemuksista käydään keskustelua eri kansainvälisillä foorumeilla
- tietoa julkistetaan standardien soveltamisesta samoin kuin implementointia koskevista toimintasuunnitelmista (Action Plans)
- standardien noudattamista arvioidaan säännöllisin välein ja julkistetaan sitä koskevaa tietoa.

Insentiivinäkökulma liittyy siihen, että standardien implementointi on niin valvojan kuin markkinoilla toimivien yritysten intressissä.

Markkinalähtöisillä insentiiveillä tarkoitetaan sitä, että markkinoilla toimivien eri osapuolten käyttäytymiseen tulisi vaikuttaa se, miten markkinoilla noudatetaan kansainvälisten standardien lähtökohtia. Standardien noudattamisen tulisi näkyä mm. luottoriskiluokituksissa, lainamarginaaleissa sekä ylipäänsä pankkien luotto- tai investointipäätöksissä.

Julkisen sektorin insentiivit tarkoittavat julkisen sektorin toimenpiteitä, jotka kohdistuvat sellaisen maan rahoituslaitoksiin, jossa ei pidetä kansainvälisten standardien implementointia olennaisena asiana. Kyse voi olla sellaisen ulkomaisen pankin sivukonttorin tiukemmasta valvonnasta, jonka kotivaltio ei pidä tärkeänä implementoida kansainvälisiä standardeja.

Onnistuneen implementoinnin edellytyksenä on myös riittävät resurssit, jotka tulee saada implementointiprosessin käyttöön sen eri vaiheissa.

Artikkelin on kirjoittanut
neuvonantaja Liisa Halme, puhelin (09) 183 51.

Keskeisimmät standardeja asettaneet elimet

- Basle Committee on Banking Supervision (BCBS)
- International Association of Insurance Supervisors (IAIS)
- International Organisation of Securities Commissions (IOSCO)
- International Monetary Fund (IMF)
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)

- International Accounting Standards Board (IASB)
- Forum for European Securities Commission (FESCO)

Standardien laajuus ja luonne vaihtelee

Financial Stability Forum (FSF) on koonnut yhteen julkaisuun (Compendium: Julkaisu on luettavissa Internet-osoitteessa www.fsforum.org/Standards/Home.html.) laajan kansainvälisen hyväksynnän saaneet suositukset, joita pidetään tärkeinä rahoitusjärjestelmän toiminnan ohjaamisessa. Julkaisu pitää sisällään kaikkiaan 69 standardia sekä näihin liittyviä tulkintaohjeita. Yhteenvedossa ei ole mukana ETA-maiden arvopaperimarkkinoiden valvojien yhteistyöelimen, FESCON, julkaisemia suosituksia.

Standardit voidaan luokitella usealla eri tavalla. Asiasisällön perusteella ne voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- makrotalouden perusteita koskevat standardit (macroeconomic fundamentals)
- markkinoiden infrastruktuuria koskevat standardit (institutional and market infrastructure)
- valvontaa ja sääntelyä koskevat standardit (financial regulation and supervision)

Standardit vaihtelevat niin laajuudeltaan kuin täsmällisyysasteeltaan ja ovat esimerkiksi rahoitus- ja arvopaperimarkkinoiden valvontaa koskevia yleisperiaatteita, valvontaa koskevia käytännön sovelluksia tai valvontamenetelmien kuvauksia. Standardit voidaan myös luokitella sektoreittain (pankki, vakuutus, arvopaperimarkkinat) tai funktionaalisesti (tilinpäätös, corporate governance).

Standardien suuresta lukumäärästä huolimatta on osoitettavissa, että niistä 12 on erityisen olennaista rahoitusjärjestelmän vakauden kannalta (ks. alla oleva laatikko).

Keskeisimmät finanssimarkkinoiden toimintaan ja valvontaan liittyvät kansainväliset suositukset

Makrotalouden perusteita koskevat standardit:	Julkaisija:
<ul style="list-style-type: none"> • Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies • Code of Good Practices on Fiscal Transparency • Special Data Dissemination Standard/General Data Dissemination System 	<ul style="list-style-type: none"> • IMF • IMF • IMF
Markkinoiden infratruktuuria koskevat standardit:	
<ul style="list-style-type: none"> • Insolvency 5) • Principles of Corporate Governance • International Accounting Standards (IAS) 	<ul style="list-style-type: none"> • Maailmanpankki • OECD, BCBS • IASB

<ul style="list-style-type: none"> • International Standards on Auditing • Core Principles for Systemically Important Payment Systems • The Forty Recommendations of the Financial Action Task Force 	<ul style="list-style-type: none"> • IFAC 6) • PSS 7) • FATF 8)
Valvontaa ja sääntelyä koskevat standardit:	
<ul style="list-style-type: none"> • Core Principles for Effective Banking Supervision • Objectives and Principles of Securities Regulation • Insurance Supervisory Principles 	<ul style="list-style-type: none"> • BCBS • IOSCO • IAIS
FESCON julkaisemat standardit:	
<ul style="list-style-type: none"> • European Standards on Fitness and Propriety to Provide Investment Services • Standards for Participants in an Offering • Standards for Regulated Markets under the ISD • Implementation of Article 11 of the ISD: Categorisation of Investors for the Purpose of Conduct of Business Rules 	

5) Luottolaitosten selvitystilaa (insolvency) koskevia standardeja vasta laaditaan. On oletettavaa, että ne tulevat ohjaamaan eri maiden selvitystilalainsäädäntöä nykyistä yhdenmukaisempaan suuntaan.

6) International Federation of Accountants

7) Committee on Payment and Settlement Systems

8) Financial Action Task Force on Money Laundering

▶▶▶▶▶

SUOMALAISTEN PANKKIEN KANNATTAVUUS JA VAKAVARAISUUS TAMMI - MAALISKUUSSA 2001 1)

Kannattavuus hyvällä tasolla

Pankkien kannattavuus oli tammi-maaliskuussa hyvä, tosin ei aivan niin hyvä kuin vuotta aiemmin vastaavana ajanjaksona. Liikevoittoa kertyi 518 miljoonaa euroa, kun vastaava luku vuoden 2000 tammi-maaliskuussa oli 533 miljoonaa euroa.

Pankkien oman pääoman tuotto laski vuoden aikana 5 prosenttiyksikköä eli 21 prosenttiin, mitä voidaan pitää edelleen hyvänä tuottona. Lasku johtui sekä omien varojen lisääntymisestä että tuottojen pienenemisestä.

1) Luvuissa ovat mukana Merita Pankki -konserni, Sampo Pankki -konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Mandatum Pankki -konserni, Ålandsbanken-konserni, Aktia-konserni sekä muut säästöpankit ja paikallisosuuspankit emoyhtiöinä.

Rahoituskate kasvoi edelleen

Pankkien yhteenlaskettu rahoituskate kasvoi tammi-maaliskuussa 16 % eli 725 miljoonaan euroon, kun se vuotta aiemmin oli 624 miljoonaa euroa. Korkotuotot kasvoivat 33 % eli 1 791 miljoonaan euroon; tammi-maaliskuussa 2000 tuottoja kertyi 1 349 miljoonaa euroa. Korkokulut kasvoivat 50 % eli 726 miljoonasta eurosta 1 086 miljoonaan euroon.

Rahoituskatteen kasvu on pääasiassa johtunut luottokannan volyymin kasvusta. Yleisölle ja julkisyhteisöille myönnetyt lainat lisääntyivät 12 kuukauden aikana 7 % eli 73 miljardiin euroon, kun sitä vastoin talletukset lisääntyivät vain vajaat 2 % eli 57 miljardiin euroon. Vuodenvaihteen jälkeen luotonannon kasvu on kuitenkin hidastunut marginaaliseksi 2).

Suomen Pankin rahoitusmarkkinatilastojen mukaan myös otto- ja antolainauksen korkomarginaali kasvoi hieman. Maaliskuun 2000 lopussa otto- ja antolainauksen ero oli 3,7 prosenttiyksikköä, kun taas vuoden 2001 maaliskuun lopussa marginaali oli 4,1 prosenttiyksikköä. Talletusten korot nousivat viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana 0,7 prosenttiyksikköä eli 1,4 prosentista 2,1 prosenttiin. Antolainauskorot nousivat vastaavana ajanjaksona 1,1 prosenttiyksikköä eli 6,1 prosenttiin.

2) Aiheesta enemmän osiossa Pankkikonserniin saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset 31.3.2000.

Palkkiotuotot laskivat

Palkkiotuottojen pitkään jatkunut kasvu kääntyi laskuun. Tammi-maaliskuussa 2001 nettopalkkiotuotot olivat 233 miljoonaa euroa, kun ne tammi-maaliskuussa 2000 olivat 278 miljoonaa euroa. Palkkiotuottojen supistumiseen lienee vaikuttanut kysynnän hiipuminen osakemarkkinoilla. Eniten laskivat omaisuudenhoidosta ja arvopaperitoiminnasta saadut palkkiotuotot.

Myös arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot laskivat. Maaliskuussa 2000 tuotot olivat 66 miljoonaa euroa, kun ne maaliskuussa 2001 olivat lähes puolet vähemmän eli 35 miljoonaa euroa.

Hallinto- ja toimintakulut kasvoivat 6 %

Hallinto- ja toimintakulut kasvoivat 6 % eli edellisvuoden 485 miljoonasta eurosta 512 miljoonaan euroon. Kulujen kasvu johtui pääasiassa hallintokuluista, jotka kasvoivat 404 miljoonasta eurosta 433 miljoonaan euroon. Eniten kasvoivat henkilöstökustannukset. Sitä vastoin liiketoiminnan muut kulut vähenivät, tosin vain hieman eli 81 miljoonasta eurosta 79 miljoonaan euroon. Kulujen kasvu näkyi myös tuottojen ja kulujen suhteessa, joka laski marginaalisesti vuotta aiemmasta.

Poistot ja arvonalennukset pysyivät kutakuinkin ennallaan. Poistoja ja arvonalentumisia kirjattiin tammi-maaliskuussa 42 miljoonaa euroa, kun vastaava luku oli vuotta aiemmin 43 miljoonaa euroa. Pysyviin vastaaviin kuuluvien arvopapereiden arvonalennuksia ei kirjattu käytännössä lainkaan.

Luotto- ja takaustappioiden varauksia purettiin

Luotto- ja takaustappiot eivät edelleenkään rasittaneet pankkien tuloksia. Tammi-maaliskuussa 2001 pankit kirjasivat enemmän luotto- ja takaustappioiden palautuksia kuin uusia luottotappioita ja niiden varauksia. Niinpä pankkien yhteenlasketut luottotappiot olivat negatiiviset. Myös toteutuneita luottotappioita kirjattiin hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Vakavaraisuus parani hieman

Riskipainotettujen erien yhteissumma kasvoi vuoden aikana 74 miljardista eurosta 77,7 miljardiin euroon. Kokonaisvakavaraisuus parani marginaalisesti 11,9 prosenttiin. Sitä vastoin BIS:n suosittelema ns. tier1-vakavaraisuus parani ensisijaisten omien varojen kasvun ansiosta selvemmin eli 8,3 prosentista 9,2 prosenttiin.

Taulukko: Tuloslaskelman pääeriä ja tunnuslukuja

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Toni Honkaniemi, puhelin (09) 183 51.

▶▶▶▶▶

Luotonannon kasvu lähes pysähtyi

Pankkien saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat maaliskuun 2001 lopussa 76,7 miljardia euroa. Summa oli vain noin 0,3 % suurempi kuin vuodenvaihteessa. Jos luottokannan kasvu jatkuu näin hitaana, kasvu jää vuonna 2001 runsaaseen prosenttiin. Tämä on vähemmän kuin inflaation odotetaan olevan vuonna 2001. Pankkien luottokannan voi siis jo väittää kääntyneen reaalisesti laskuun.

Luottokannan kasvu on hidastunut merkittävästi vasta suhteellisen hiljattain, sillä 12 viime kuukauden aikana (maaliskuusta 2000 maaliskuuhun 2001) kanta kasvoi yhä suhteellisen voimakkaasti eli yli 7 %.

Useiden pankkiryhmien markkinaosuudet supistuivat vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Sampo Pankin osuus pieneni 0,4 prosenttiyksikköä ja sen kanssa samaan konserniin kuuluvan Mandatum Pankin osuus noin 0,1 prosenttiyksikköä. Merita Pankin markkinaosuus laski noin 0,2 prosenttiyksikköä.

Sen sijaan Osuuspankkien yhteenliittymä kasvatti edelleen markkinaosuuttaan. Yhteenliittymän luotonanto kasvoi tammi-maaliskuussa 2001 noin 0,5 miljardia euroa, ja sen markkinaosuus oli maaliskuun lopussa jo 27,1 %.

1) Mukaan on laskettu seuraavat talletuspankit: Merita Pankki -konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Sampo Pankki -konserni, Ålandsbanken-konserni, Mandatum Pankki -konserni, Aktia Sparbank -konserni, muut säästöpankit emoyhtiöinä ja paikallisosuuspankit emoyhtiöinä. Lisäksi mukana ovat seuraavat ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa: Citibank International Plc, Credit Agricole Indosuez, D Carnegie AB, Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken, Treviso Bank ja Unibank A/S.

Talletukset supistuivat alkuvuonna

Pankkitalletusten määrä supistui ensimmäisellä vuosineljänneksellä noin 1,4 miljardia euroa, siis lähes 2,4 %. Supistumiseen on useita mahdollisia syitä. Yksityishenkilöiden talletukset olivat vuosien 2000 ja 2001 vaihteessa tilapäisesti selvästi normaalia suuremmat, mahdollisesti verotuksellisista syistä. Lisäksi talletuskannalla on jo pitkään ollut taipumus kasvaa alkuvuonna vähemmän kuin muulloin.

Talletusten pieneneminen alkuvuonna tuskin kuitenkaan selittyy pelkästään ensimmäisen vuosineljänneksen erityistekijöillä. Myös pidemmän aikavälin tarkastelussa on havaittavissa merkkejä talletuskannan suhteellisesta supistumisesta. Maaliskuusta 2000 maaliskuuhun 2001 talletuskanta kasvoi vain vajaat 2 %. Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksin mukainen inflaatio on alkuvuonna 2001 ollut noin 3 %, joten reaalisesti pankkitalletusten määrä supistui jonkin verran vuotta aiemmasta.

Talletuskannan kehityksessä on selviä eroja pankeittain. Sampo Pankki -konsernin markkinaosuus talletuksista oli maaliskuun lopussa enää 13,9 %, kun Leonia-konsernin osuus vuotta aiemmin oli vielä 15,5 %. Osuuspankkien yhteenliittymä on kasvattanut markkinaosuuttaan melko tasaisesti, ja maaliskuun 2001 lopussa sillä oli lähes 30 % talletuksista. Vielä maaliskuussa 2000 sen osuus oli runsasta prosenttiyksikköä pienempi. Myös säästöpankkien markkinaosuus talletuksista on viime aikoina kasvanut.

Pankkisidonnaisten rahastoyhtiöiden 2) osuus sijoitusrahastopääomista oli maaliskuun lopussa 63,9 %. Pankkisidonnaisten rahastojen suhteellinen osuus on laskenut, sillä vuoden 2000 lopussa niiden yhteenlaskettu markkinaosuus oli 65,1 %.

2) Pankkisidonnaisiksi on laskettu seuraavat rahastoyhtiöt: Nordea Rahastoyhtiö, OP-Rahastoyhtiö, Sampo Rahastoyhtiö, Mandatum Rahastoyhtiö, Aktia Rahastoyhtiö, Handelsbanken Fondbolag ja Ålandsbanken Fondbolag.

Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Taulukko: Talletukset

Taulukko: Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet hallinnoitavien sijoitusrahastojen pääomien mukaan 31.3.2001

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Karlo Kauko, puhelin (09) 183 51.

VALUUTTAKAUPAN SELVITYSRISKI SUPISTUNUT PANKEISSA SELVÄSTI, MUTTA SITÄ TULEE SUPISTAA EDELLEEN

Keskuspankit ja pankkivalvojat ovat 1970-luvulta lähtien ja etenkin viiden viime vuoden aikana kiinnittäneet erityistä huomiota pankkienvälisen valuuttakaupan riskeihin. Tämä johtuu siitä, että valuuttakauppojen selvitysriskit ovat kasvaneet valuuttakauppojen suurten volyyymien myötä niin huomattaviksi, että ne ovat aiheuttaneet huolta kansainvälisten rahoitus- ja valuuttamarkkinoiden vakaudesta häiriötilanteissa. Vakauden turvaamiseksi G10-maiden keskuspankit päättivät 1996 strategiasta, jonka mukaisesti valuuttakauppaa käyvien G10-maiden pankkien tulee seuraavina vuosina huomattavasti supistaa selvitysriskiään ja parantaa riskienhallintaansa. Samaa strategiaa suositeltiin myös muiden maiden pankeille.

Rahoitustarkastus (Rata) on yhteistyössä Suomen Pankin kanssa tehnyt tarkastuksia, joissa on arvioitu keskeisten suomalaisten pankkien valuuttakaupan selvitysriskiä ja sen hallintaa sekä selvitysriskin kehitystä. Ensimmäinen tilannetta kartoittanut tarkastuskierros tehtiin syksyllä 1997 ja toinen riskien muuttumista arvioinut seurantatarkastus syksyllä 2000.

Pankit ovat supistaneet valuuttakaupan selvitysriskiä monella eri tavalla

Suomalaisten pankkien valuuttakaupan selvitysriskit ovat vuodesta 1997 selvästi supistuneet sekä pankkien omin toimenpitein että yhteiseen eurovaluuttaan siirtymisen myötä. Kolmen viime vuoden aikana pankit ovat pienentäneet valuuttakaupan vastapuolille asettamiaan riskiä rajoittavia limiittejä 30–50 %. Riskien keskittyminen on myös vähentynyt, mikä pienentää systeimiriskin vaaraa kriisitilanteissa. Selvitysriskin hajautuessa laajemmalle vastapuolipankkien joukolla oli kriisit eivät leviä yhtä helposti pankista toiseen. Limiitit ovat kuitenkin edelleen suuria pankkien riskinkantokykyyn verrattuna. Suurimmat yksittäiset vastapuolilimiitit olivat vielä noin kolminkertaisia suhteessa pankkien omaan pääomaan.

Suomalaiset pankit ovat myös pystyneet supistamaan selvitysriskiään lyhentämällä riskin kestoa erilaisin toimenpitein. Esimerkiksi kirjeenvaihtajapankeilta on neuvoteltu parempia valuuttakaupamaksujen toimitusehtoja, kirjeenvaihtajapankkiyhteyksiä on tehostettu ja valuuttakaupan käsittely-, vahvistus- ja täsmäytysjärjestelmiä on automatisoitu. Selvitysriskin kesto oli syyskuun 2000 lopussa noin 2–3 päivää, ja vuodesta 1997 riski on lyhentynyt 1–2 päivää. Rata pitää puutteena sitä, että selvitysriskiä ei pankeissa pystytä seuraamaan tarkasti, koska sen kesto lasketaan vain päivän tarkkuudella. Suurimmissa ulkomaisissa pankeissa selvitysriskin kesto lasketaan tunnin tarkkuudella.

Valuuttakaupan ja sen riskien kannalta merkittävä pankkien toimintaympäristön muutos oli Suomen liittyminen EMUn kolmanteen vaiheeseen vuoden 1999 alusta. Tällöin 11 kansallista valuutta hävisi pankkien valuuttakaupan piiristä ja korvautui eurolla. Tämä vähensi sekä valuuttakaupan että selvitysriskin määrää. Euromääräisten valuuttamaksujen toimittamiseksi vastapuolille sekä euroon liittyvän selvitysriskin alentamiseksi pankit saivat käyttöönsä mm. EU-maat kattavan reaaliaikaisen TARGET-maksujärjestelmän.

Suomalaiset pankit ovat toistaiseksi käyttäneet hyvin vähän nettoutusta valuuttakaupan selvitysriskin supistamisessa. Nettoutuksessa kunkin päivän valuuttakaupoista aiheutuvat saamiset ja velat tiettyinä valuuttana kullekin vastapuolelle yhdistetään nettopositioksi, joka suoritetaan bruttoerien sijasta. Nettoutuksen vähäisyyteen Suomessa ovat vaikuttaneet valuuttakaupan supistuminen euroon siirtymisen johdosta, nettoutuksen kannalta riittämätön kahdenkeskinen kaupankäynti sekä nettoutukseen liittyvät juridiset ongelmat.

Tällä hetkellä sekä suomalaiset että kansainväliset pankit ovat kiinnostuneita vuoden 2001 lopulla toimintansa aloittavan kansainvälisen CLS-pankin (Continuous Linked Settlement Bank) 1) tarjoamista palveluista selvitysriskin vähentämiseksi. CLS-järjestelmässä valuuttakauppoihin liittyvä selvitysriski häviää, kun maksujen suoritus tapahtuu maksu-maksua-vastaan-periaatteella (payment-versus-payment eli PvP). PvP varmistaa sen, että valuuttakaupassa lopullinen valuutan siirto tapahtuu vain, jos samalla tapahtuu myös toisen valuutan lopullinen siirto. CLS-pankin ja selvitysjäsenten välillä maksut väliitetään aina kansallisissa RTGS-järjestelmissä.

1) Kansainväliset suurpankit perustivat Lontooseen vuonna 1997 CLS Services Limited (CLSS) -yhtiön, jonka kautta on kehitetty keskitettyä valuuttakauppojen selvitysjärjestelmää. CLS-järjestelmässä valuuttakauppojen selvityksestä vastaa CLS-pankki (Continuous Linked Settlement Bank International). Sen pääkonttori sijaitsee New Yorkissa. Käytännön selvitystyön hoitaa kuitenkin CLSS-yhtiön tytäryhtiö CLS Operations Ltd, joka näillä näkymin aloittaa toimintansa Lontoossa loppuvuodesta 2001.

Selvitysriskiä pitää edelleen supistaa sekä Suomessa että kansainvälisesti

Vuoden 2000 tarkastusten perusteella voidaan todeta, että valuuttakaupan selvitysrisikin huomattava supistuminen viime vuosina on vähentänyt merkittävästi suomalaisten pankkien häiriöalttiutta sekä tartuntavaaraa, jos sattuu kansainvälinen valuuttamarkkinahäiriö tai suuren kansainvälisen vastapuolipankin maksuvalmiushäiriö. Limiitit ja selvitysrisiki ovat kuitenkin yhä suuret pankkien riskinkantokykyyn verrattuna. Ratan mielestä pankkien tulee edelleenkin jatkaa selvitysrisikin supistamiseen tähtääviä toimia. Yksi mahdollisuus tähän on edellä mainittu CLS-pankki. Rata jatkaa pankkien valuuttakaupan selvitysrisikin hallinnan valvontaa ja tulee lähivuosina tarkistamaan pankkien suorittamat jatkotoimet selvitysrisikin alentamiseksi.

Kansainvälisesti pankkien valuuttakaupan selvitysrisikin tila on samankaltainen kuin Suomessa. BIS on todennut vuoden 1998 seurantaraportissaan, että G10-maiden pankit ovat edistyneet selvitysrisikin supistamisessa, mutta se on ollut riittämätöntä ja ripeitä lisätoimia tarvitaan. Toukokuussa 2000 G10-maiden keskuspankit toistivat tukensa strategialle selvitysrisikin supistamiseksi, ja syyskuussa BIS julkaisi kansainväliset suositukset valuuttakaupan selvitysrisikin hallinnasta ja valvonnasta.

Lisätietoja antavat maksujärjestelmäasiantuntija Veikko Saarinen ja pankkitarkastaja Matti Lukka, puhelin (09) 183 51.

Mikä on pankin valuuttakaupan selvitysrisiki?

Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) määritelmän mukaan valuuttakauppaa käyvän pankin selvitysrisiki – eli selvitysrisikin alainen positio – on ostetun valuutan määräinen ja alkaa silloin, kun pankki ei voi enää yksipuolisesti peruuttaa myymänsä valuutan maksumääräystä, ja päättyy silloin, kun pankin ostama valuutta on todettu lopullisesti saaduksi (selvitysrisikin kesto).

Suuri osa pankkienvälisistä valuuttakaupoista on ns. avistavaluuttakauppoja, joissa valuutan toimitus tapahtuu viimeistään kahden pankkipäivän päästä kustakin kaupasta. Selvitysrisikipositio on siten hyvin lyhytaikainen (2–4 päivää), mutta jatkuvan kaupankäynnin myötä uusiutuva, vakuudeton saatava kauppojen vastapuolina olevilta kansainvälisiltä pankeilta. Valuuttakaupan selvitysrisikin kesto vaikuttavat myös aikavyöhykkeet ja siten aikaerot eri maiden välillä (USA, Eurooppa ja Japani). Ostettu valuutta toimitetaan valuutan liikkeeseen laskeneen maan maksujärjestelmän kautta ostajan osoittaman pankin tilille. Toimitus voi tapahtua vain maksujärjestelmien ja pankkien aukioloaikana.

Kun valuuttakauppojen päivittäinen määrä kasvaa hyvin suureksi, myös selvitysrisikipositio ja siten lyhytaikainen luottoriski pankkien välillä kasvaa huomattavan suureksi. Riskipositiot voidaan pienentää mm. pankkien omin sisäisin toimenpitein, nettouttamalla kauppoja kahdenkeskisesti tai monenkeskisesti sekä pankkitoimialan yhteisin järjestelyin (esim. vakioidut nettoutussopimukset, nettoutusjärjestelmät ja -keskukset, CLS-pankki, maksujärjestelmien aukioloaikojen pidennykset).

Suomalaisten pankkien valuuttakaupat ulkomaisten pankkien kanssa olivat yhteensä noin 1,2–1,5 mrd. euroa päivässä vuonna 2000. Ennen euroon siirtymistä vuosina 1997–1998 ne olivat noin 3–4 mrd. euroa päivässä. BIS:n viimeisimmän arvion mukaan koko kansainvälisen valuuttakaupan päivittäinen volyyymi oli 1 500 mrd. Yhdysvaltain dollaria vuonna 1998.

▶ ▶ ▶ ▶ ▶

SISÄINEN VALVONTA RATAN TARKASTUSTEN PAINOALUEENA

Rahoitustarkastuksen (Rata) yhtenä tarkastusten painoalueena on vuosina 2000 ja 2001 ollut luottolaitosten sisäisen valvonnan tarkastaminen. Tarkastukset perustuvat Ratan antamaan määräykseen ja ohjeeseen luottolaitoksen riskienhallinnasta ja muusta sisäisestä valvonnasta.

Sisäisen valvonnan tarkastusten tavoitteena on arvioida valvottavan sisäisen valvonnan tasoa ja riittävyyttä. Tarkastuksissa kiinnitetään erityistä huomiota johtamistapaan ja valvontakulttuuriin, riskienhallintajärjestelmiin, valvontatoimenpiteisiin, raportointiin ja tiedonvälitykseen sekä toimintojen tarkkailuun ja puutteiden korjaamiseen.

Tarkastukset kohdistuvat ylimmän johdon toimintaan ja rooliin

Tarkastukset kohdistuvat lähinnä ylimmän johdon toimintaan ja rooliin luottolaitoksen sisäisessä valvonnassa joko laajasti koko luottolaitoksen kaikessa toiminnassa tai erikseen tarkastuksen kohteeksi valituissa liiketoiminnoissa. Tarkastuksella perehdytään luottolaitoksen omaan sisäiseen ohjeistukseen, kuten riskienhallintaohjeistukseen, sisäisen valvonnan kuvauksiin, valvontaraportteihin ja sisäisen tarkastuksen toimintaan. Luottolaitoksen johtokunta vastaa kirjallisesti sisäisen valvonnan tasoa ja riittävyttä kartoittavaan kyselyyn. Lisäksi haastatellaan johtoa ja avainhenkilöitä.

Johdolla ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä

Rata on tarkastuksillaan korostanut, että luottolaitoksen johdolla on ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä. Johdon tehtävänä on luoda yrityskulttuuri, joka hyväksyy sisäisen valvonnan normaalina ja tarpeellisena osana yritystoimintaa. Lisäksi on painotettu sisäisen tarkastuksen tehtävää sisäisen valvonnan toimivuuden valvonnassa ja arvioinnissa. Myös esimiesvalvonnan tärkeyteen on kiinnitetty huomiota.

Sisäisen valvontajärjestelmän riittävyys arvioitava säännöllisesti

Tehtyjen tarkastusten perusteella Rata on kehottanut luottolaitoksia arvioimaan sisäisen valvontajärjestelmänsä riittävyttä säännöllisesti. Arviointi on tehtävä myös aina silloin, kun luottolaitos alkaa toimia uusilla markkinoilla, ottaa käyttöönsä uuden tuotteen tai ryhtyy liiketoiminnan uudelleen järjestelyihin. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota toimintojen organisointiin, ohjeistukseen, menettelytapoihin ja toiminnan raportointiin. Valvontajärjestelmän riittävyden säännöllisen arvioinnin voi tehdä joko luottolaitoksen oma sisäinen tarkastus tai ulkopuolinen taho johdon toimeksiannosta.

Vaarallisia työyhdistelmiä vältettävä

Rata on kehottanut luottolaitoksia välttämään toimintojensa järjestelyissä erityisesti sellaisia vaarallisia työyhdistelmiä, joissa samat henkilöt ovat vastuussa sekä toiminnasta että sen valvonnasta. Koska tehtävien eriyttäminen ei aina pienissä yksiköissä ole mahdollista, on luottolaitoksia kehoitettu valvomaan erityisen huolellisesti tällaisissa työyhdistelmissä suoritettavia työtehtäviä.

Lisätietoja antavat

pankkitarkastajat Päivi Saari-Halonen ja Liisa Tojkander, puhelin (09) 183 51.

▶▶▶▶▶

BASELIN PANKKIVALVONTAKOMITEALTA KESKUSTELUPAPERI VALVOJAN JA TILINTARKASTAJAN SUHTEESTA

Baselin pankkivalvontakomitea on julkaissut yhdessä kansainvälisen tilintarkastusstandardeja laativan komitean kanssa keskustelupaperin "The relationship between banking supervisors and banks' external auditors".

Helmikuussa 2001 ilmestyneen keskustelupaperin tarkoituksena on antaa tietoa ja ohjausta siitä, miten tilintarkastajien ja valvojen suhdetta voidaan lujittaa molempien hyödyksi, sekä selvittää näiden kahden rooleja pankkivalvonnassa. Keskustelupaperiin on otettu mukaan Baselin pankkivalvontakomitean aikaisemmat lausunnot. Keskustelupaperia on mahdollista kommentoida 12.6.2001 saakka. Se on Internet-osoitteessa <http://www.bis.org/bcbs/publ.htm>.

Valvoja on kiinnostunut tilintarkastuksen laadusta ja tilintarkastajan riippumattomuudesta

Keskustelupaperin mukaan pankin johtokunnalla/hallituksella on vastuu pankin liiketoiminnasta ja sisäiseen valvontaan liittyvistä asioista. Johto käyttää valvonnassa apuna sisäistä tarkastusta.

Tilintarkastajien päätehtävänä on antaa lausunto julkisen tilinpäätöksen säännöstenmukaisuudesta. Valvojan avaintavoite on säilyttää rahamarkkinoiden vakaus ja luottamus.

Koska valvoja hyötyy tilintarkastajien tekemästä työstä, se on kiinnostunut tilintarkastuksen laadukkuudesta ja erityisesti tilintarkastajien riippumattomuudesta. Valvojat pyrkivätkin pitämään tiiviit yhteydet kansallisiin ammatillisiin tilintarkastuselimiin molempia kiinnostavien asioiden käsittelemiseksi. Valvojilla tulisi olla mahdollisuus ilmaista mielipiteensä kirjanpitoperiaatteista ja tilintarkastussuosituksista yleisesti ja määrätyistä

tilintarkastusmenetelmistä erityisesti. Valvojilla on myös parempi mahdollisuus vaikuttaa pankin noudattamiin kirjanpitoperiaatteisiin kuin tilintarkastajilla, kun taas tilintarkastajilla on parempi mahdollisuus valvoa periaatteiden toteutumista käytännössä.

Valvoja ja tilintarkastaja täydentävät toisiaan

Keskustelupaperin mukaan valvojalla ja tilintarkastajalla on toisiaan täydentävä näkökulma tarkastuskohteissa. Valvoja katsoo pankin nykyhetkeä ja tulevaisuutta vakauden säilyttämisen ja tallettajien etujen suojelemisen näkökulmasta, kun taas tilintarkastaja on pääasiassa kiinnostunut pankin taloudellisesta tilasta tilinpäätöksessä ja toiminnan tuloksesta.

Valvoja pitää toimivaa sisäisen valvonnan järjestelmää perustana terveille ja varovaisille johtamisperiaatteille, kun taas tilintarkastaja on useimmissa tapauksissa kiinnostunut sisäisestä valvontajärjestelmästä suunnitelluissa ja valitessaan omien tarkastustoimenpiteidensä luonnetta ja laajuutta.

Valvojan tulee varmistua siitä, että kaikilla pankeilla on asianmukaiset laskentajärjestelmät, jotka tuottavat oikeat raportit pankin taloudellisen tilan ja tuloksellisuuden arvioimiseksi. Tilintarkastaja haluaa varmistua siitä, että pankin laskentajärjestelmät tuottavat olennaisilta osiltaan oikean tilinpäätöksen, josta tilintarkastaja antaa lausuntonsa.

Valvojan tulisi voida antaa toimeksiantoja tilintarkastajalle

Keskustelupaperissa todetaan, että yhteydenpito pankin johdon ja tilintarkastajien välillä voi antaa valvojille arvokasta lisätietoa pankin toiminnasta. Tilintarkastajat taas voivat saada hyödyllistä tietoa valvojien tekemistä arvioinneista ja pankille annetuista ohjeista. Keskustelupaperissa ehdotetaan, että valvojien ja tilintarkastajien yhteydenpito pankin johdon kanssa tapahtuisi kirjallisesti, jotta kaikilla osapuolilla olisi mahdollisuus saada tietoa annetuista ohjeista ja kannanotoista.

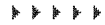
Valvojan toimeksianto tilintarkastajalle jonkin määrätyn asian tarkastamiseksi tulee keskustelupaperin mukaan tehdä sovittujen menettelytapojen mukaisesti. Menettelytavat ovat joko lakisääteisiä tai pankin ja valvojan keskenään sopimia. Toimeksiantoja annettaessa tulisi ottaa huomioon ainakin seuraavat seikat:

- Pankin johdolla on ensisijainen vastuu oikeiden ja täydellisten tietojen toimittamisesta valvojalle. Tilintarkastaja voi vain mahdollistaa valvojan tehokkaamman työskentelyn.
- Tilintarkastajan normaalia toimeksiantosuhdetta pankkiin pitää varjella, mikä tarkoittaa sitä, että tilintarkastajan valvojalle toimittama tieto kulkee pankin kautta.
- Tilintarkastajan tulee harkita ennen tehtävän vastaanottamista, voiko syntyä eturistiriitaa.
- Valvojan tulee yksilöidä selvästi, mitä tietoa se tarvitsee ja millä kriteereillä tarvittavat tiedot tulee arvioida.
- Tilintarkastajalla tulee olla tarvittava ammattitaito valvojan antaman tehtävän suorittamiseksi.
- Valvojan tilintarkastajalle antaman tehtävän tulee olla tilintarkastusta sivuva ja siihen liittyvä, jotta tilintarkastaja kykenee tekemään sen taloudellisemmin tai nopeammin kuin valvoja.
- Tilintarkastajan muilla tilintarkastustoimeksiantoilla saamaa luottamuksellista tietoa täytyy varjella.

Rata pyrkii omalta osaltaan kehittämään yhteydenpitoa tilintarkastajiin

Rata pitää keskustelupaperissa esitettyjä näkökohtia valvojan ja tilintarkastajan rooleja selventävänä. Rata pitää tärkeänä myös pankkien tilintarkastuksen laadukkuutta ja tilintarkastajien riippumattomuutta. Rata pyrkii omalta osaltaan edelleen kehittämään yhteydenpitoa tilintarkastajiin ja tilintarkastajien kansallisiin elimiin kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä niistä julkistettavan tiedon kehittämiseksi sekä muiden molempia osapuolia kiinnostavien asioiden käsittelemiseksi.

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Liisa Tojkander, puhelin (09) 183 51.

TAPAHTUMAKATSAUS

TILINPÄÄTÖSSÄÄNNÖSTÖT MUUTTUMASSA

Euroopan komissio hyväksyi helmikuussa 2001 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kansainvälisten tilinpäätösuositusten eli IAS-standardien soveltamisesta. Asetusehdotuksen mukaan Euroopan unionissa pörssilistattujen yhtiöiden on laadittava konsernitilinpäätöksensä 1.1.2005 alkavista tilikausista lähtien IAS-standardien mukaisesti. EU:n jäsenvaltiot voivat sallia tai vaatia, että IAS-standardeja sovelletaan myös muihin kuin listattuihin yhtiöihin sekä konsernitilinpäätösten lisäksi myös erillistilinpäätöksiin.

Rahoitustarkastuksen (Rata) näkemyksen mukaan kaikkien rahoitussektorin yritysten tulisi laatia tilinpäätöksensä IAS-standardien mukaisesti vuodesta 2005 alkaen riippumatta siitä, ovatko ne listattuja vai eivät. Näin siksi, että valvontaan tarvittavan taloudellisen informaation, kuten vakavaraisuuslaskennan, tulee perustua yhdenmukaisesti laadittuihin tilinpäätöksiin. Muun muassa tästä syystä myös rahoitussektorin yritysten erillistilinpäätöksissä olisi noudatettava IAS-standardeja.

Tilinpäätösdirektiivien asema

Tilinpäätösdirektiivit muodostavat vastedeskin pohjan kaikkien yhtiöiden tilinpäätösraportoinnille EU:ssa. Vaatimus siitä, että listattujen yhtiöiden on sovellettava IAS-standardeja, merkitsee lisäystä direktiiveissä oleviin vaatimuksiin. IAS-standardien (IAS 39) sisältämien tilinpäätösperiaatteiden ja direktiivien 1) välisen johdonmukaisuuden säilyttämiseksi direktiivejä on muutettu 2) siten, että tietyt rahoitusvarat ja -velat voidaan arvostaa käypään arvoon. Ne kolme rahoitusvarojen ryhmää, jotka edelleen merkitään hankintamenoon, ovat eräpäivään pidettävät käteisinstrumentit, yrityksen myöntämät lainat ja muut saamiset, joita ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa, sekä tytäryhtiö- ja osakkuusyhtiösijoitukset ja tietyt oman pääoman ehtoiset instrumentit direktiivistä tarkemmin ilmenevin ehdoin. Useimpia velkoja ei arvosteta käypään arvoon, joskin johdannaisiin perustuvat velat ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat arvostetaan käypään arvoon.

Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivien noudattamisen edellyttämä lainsäädäntö voimaan ennen 1.1.2004, jotta direktiivien soveltaminen kyseisenä päivänä ja sen jälkeen alkavina tilikausina on mahdollista.

1) Yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden tilinpäätöksistä 25. päivänä heinäkuuta 1978 annettu neuvoston direktiivi 78/660/ETY; konsolidoiduista tilinpäätöksistä 13. päivänä kesäkuuta 1983 annettu neuvoston direktiivi 83/349/ETY; pankkien ja muiden rahoituslaitosten tilinpäätöksestä ja konsolidoidusta tilinpäätöksestä annettu neuvoston direktiivi 86/635/ETY.

2) Hyväksytty EU:n neuvostossa 31.5.2001

Muutostyö jatkuu

IASC:n 3) edustajista ja joukosta kansallisia norminasettajia koostuva työryhmä Joint Working Group (JWG) julkaisi joulukuussa 2000 standardiluonnoksen 4) yleisesti kommentoitavaksi. JWG:n standardiluonnoksessa, joka on jatkoa IAS 39 -standardille, ehdotetaan varsin laajaa rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamista ja arvostustulosten esittämistä tuloslaskelmassa. Sen säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin yrityksiin, myös pankkeihin ja vakuutusyhtiöihin. Pankkialan neuvoa-antava komitea (BAC) päätti maaliskuussa 2001 asettaa työryhmän selvittämään JWG:n standardiluonnoksessa esitettyjen arvostusperiaatteiden vaikutuksia pankkien tilinpäätöksiin. Tämä työ on osa Euroopan unionin yhteisen kannanoton laatimista JWG:n ehdotuksesta.

Erityisesti pankkien lainasalkkujen ja talletusten käypään arvoon arvostaminen edellyttää vielä laajaa selvittämistä ja tutkimista. Lisäksi realisoitumattomien voittojen voitonjakokelpoisuus, verotuksen ja kirjanpidon välinen kytkentä sekä vaikutukset vakavaraisuuslaskentaan vaativat lisäselvityksiä.

3) International Accounting Standards Committee, huhtikuusta 2001 lähtien International Accounting Standards Board (IASB).

4) Draft Standard and Basis for Conclusions, Financial Instruments and Similar Items, Joint Working Group of Standard Setters, December 2000

JWG:n standardiluonnos on Internet-osoitteessa <http://www.iasc.org.uk>

Lisätietoja antaa
tutkija Maj-Britt Tapiainen, puhelin (09) 183 51.

FESCOON UUSIA TYÖRYHMIÄ VALMISTELEMAAN IAS-STANDARDIEN KÄYTTÖÖNOTTOA JA NIIDEN NOUDATTAMISEN VALVONTAA

Euroopan arvopaperimarkkinavalvojen yhteistyöjärjestö FESCO on päättänyt perustaa kolme pysyvää työryhmää valmistelemaan listayhtiöitä koskevien kansainvälisten tilinpäätösstandardien eli IAS-standardien käyttöönottoa ja niiden noudattamisen valvontaa. Uudet työryhmät ovat Committee on Financial Reporting eli FESCOFIN sekä tämän alatyöryhmät Subcommittee on Enforcement ja Subcommittee on International Standards Endorsement eli SISE.

FESCOFINin tehtävänä on koordinoida FESCOssa sitä työtä, joka liittyy IAS-standardien hyväksymiseen EU:ssa ja niiden noudattamisen valvontaan eri maissa. Tavoitteena on varmistaa FESCO:n ja samalla sen jäsenmaiden aktiivinen rooli IAS-standardeja EU-tasolla hyväksyttäessä ja pyrkiä vaikuttamaan standardien hyväksymisjärjestelmän sisällä standardien tulevaan sisältöön.

FESCOFINin pääasiallinen työ tehdään kahdessa pysyvässä alatyöryhmässä. Subcommittee on Enforcement keskittyy pörssiyritysten IAS-standardien noudattamisen valvontaan samoin kuin muutakin pörssiyritysten tiedonantovelvollisuutta koskeviin kysymyksiin ja SISE taas IAS-standardien soveltamisessa syntyviin, standardien sisältöä koskeviin kysymyksiin.

Rata tulee osallistumaan kaikkien kolmen työryhmän työhön. Ratan aloitteesta Suomessa on jo käyty joitakin alustavia keskusteluja siitä, kuinka IAS-standardien noudattamisen valvonta maassamme järjestetään, jotta valvonta täyttäisi EU:n taloudellisen raportoinnin strategian mukaiset vaatimukset. Keskeisiä kysymyksiä on mm. se, millä tavalla ja missä laajuudessa standardien noudattamista valvotaan sekä kuka vastaa valvonnasta.

Lisätietoja antavat
pankkitarkastaja Marketta Andersen ja toimistopäällikkö Jarmo Parkkonen 183 51.

LUOTTOLAITOKSET NOUDATTAVAT HYVIN RATAN KIRJANPITO- JA TILINPÄÄTÖSMÄÄRÄYKSIÄ, MUTTA OHJEIDEN JA SUOSITUSTEN NOUDATTAMISESSA TOIVOMISEN VARAA

Rahoitustarkastus (Rata) käy vuosittain läpi merkittävimpien luottolaitosryhmien julkaistut tilinpäätökset varmistuakseen julkisuuteen annettujen tietojen riittävydestä. Vuoden 2000 vuosikertomusten läpikäynti osoitti, että luottolaitokset noudattavat hyvin Ratan kirjanpito- ja tilinpäätösmääräyksiä.

Määräysten lisäksi Rata on antanut kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevia kannanottoja, joilla se pyrkii ohjaamaan luottolaitosten tilinpäätöskäytäntöä. Suositusta rahoitusinstrumenteista tilinpäätöksessä annettavista lisätiedoista (K/27/99/TTO) on sovellettu vuoden 2000 tilinpäätöksissä paremmin kuin edellisenä vuonna. Riskienhallinnasta on annettu tietoa kannanoton linjausten mukaisesti.

Luottolaitokset ovat tilinpäätöksissään ottaneet osittain huomioon 21.12.2000 annetun suosituksen luottolaitoksen muussa käytössä olevista kiinteistöistä tilinpäätöksessä annettavista lisätiedoista (K/36/2000/TTO). Julkaistuissa tilinpäätöksissä on kerrottu entistä tarkemmin lähinnä arvostusperiaatteista.

Rata antoi 28.12.2000 luottolaitosten kirjanpidosta uudistetun määräyksen 106.3, jossa otetaan kantaa myös luottotappioiden kirjaamiseen. Luottotappioiden kirjaaminen saamiskohtaisesti on edelleen pääsääntö. Määräystä on kuitenkin muutettu siten, että asiakaskohtaisesti tai asiakas-/saamisryhmäkohtaisesti kohdistettujen luottotappioiden kirjaamiseen ei tarvita enää Ratan lupaa, mutta tehdyistä kirjauspäätöksistä on annettava tieto Ratalle. Luottolaitoksissa on jo sovellettu määräyksen muutosta.

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Liisa Tojkander, puhelin (09) 183 51.

SEURAAVA RAHOITUSTARKASTUS TIEDOTTAA -TIEDOTE

Seuraava Rahoitustarkastus tiedottaa -tiedote ilmestyy tiistaina 28.8.2001.

▶▶▶▶▶

Tuloslaskelman pääeriä ja tunnuslukuja

Milj. euroa	31.3.2000	31.12.2000	31.3.2001
Rahoituskate	624	2705	725
Palkkiotuotot (netto)	278	1050	233
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan kate	66	172	35
Muut tuotot	96	517	64
Hallinto- ja muut liiketoimintakulut	485	2053	512
Liiketoiminnan muut kulut	81	328	79
Poistot ja arvonalennukset	43	307	42
Liikevoitto	533	2017	518
Luotto- ja takaustappiot	4	66	-16
Oman pääoman tuotto % (ROE)	26 %	24 %	21 %
Koko pääoman tuotto % (ROA)	1.4 %	1.3 %	1.2 %
Tuotot/kulut (poistot kuluina)	2.0	1.9	1.9
Taseen loppusumma	119 509	123 794	129 182
Omat varat yhteensä	8 745	9 103	9 246
Josta tier1 -varoja	6 156	7 076	7 177
Riskipainotetut erät	74 025	78 368	77 646
Vakavaraisuus	11.8 %	11.6 %	11.9 %
Tier1 -vakavaraisuus	8.3 %	9.0 %	9.2 %

▶

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	Miljardia euroa			Markkinaosuus		
	maalis-00	joulu-00	maalis-01	maalis-00	joulu-00	maalis-01
Paikallisosuuspankit emoyhtiöinä	1.3	1.4	1.4	1.9 %	1.9 %	1.9 %
Aktia Sparbank -konserni	1.7	1.9	1.9	2.4 %	2.5 %	2.5 %
Muut säästöpankit emoyhtiöinä	2.1	2.2	2.3	2.9 %	2.9 %	3.0 %
Mandatum-konserni	0.2	0.3	0.3	0.3 %	0.4 %	0.3 %
Merita Pankki -konserni	29.0	31.4	31.3	40.6 %	41.1 %	40.9 %
Ålandsbanken-konserni	1.0	1.1	1.0	1.4 %	1.4 %	1.3 %
Sampo Pankki -konserni (31.3.2000: Leonia-konserni)	13.8	14.0	13.8	19.3 %	18.3 %	17.9 %
Osuuspankkien yhteenliittymä	18.8	20.3	20.8	26.4 %	26.5 %	27.1 %
Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit	3.5	3.9	3.8	4.8 %	5.0 %	5.0 %

Yhteensä	71.5	76.5	76.7	100.0 %	100.0 %	100.0 %
----------	------	------	------	---------	---------	---------

▶

Talletukset

	Miljardia euroa			Markkinaosuus		
	maalis-00	joulu-00	maalis-01	maalis-00	joulu-00	maalis-01
Paikallisosuuspankit emoyhtiöinä	1.6	1.6	1.6	2.7 %	2.8 %	2.8 %
Aktia Sparbank -konserni	1.7	1.8	1.8	3.1 %	3.0 %	3.1 %
Muut säästöpankit emoyhtiöinä	2.7	2.8	2.9	4.7 %	4.7 %	4.9 %
Mandatum-konserni	0.5	0.7	0.6	0.9 %	1.1 %	1.0 %
Merita Pankki -konserni	23.3	25.0	23.5	40.9 %	42.2 %	40.6 %
Ålandsbanken-konserni	8.8	8.1	8.0	15.5 %	13.6 %	13.9 %
Sampo Pankki -konserni (31.3.2000: Leonia-konserni)	0.9	1.1	1.0	1.6 %	1.8 %	1.8 %
Osuuspankkien yhteenliittymä	16.3	17.1	17.3	28.8 %	28.8 %	29.9 %
Ulkomaisten talletuspankkien sivukonttorit	1.1	1.2	1.2	1.9 %	2.0 %	2.0 %
Yhteensä	56.9	59.4	57.9	100.0 %	100.0 %	100.0 %

▶

Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet hallinnoitavien sijoitusrahastojen pääomien mukaan 31.3.2001

Nordea rahastoyhtiö Oy	31.3 %
OP-Rahastoyhtiö Oy	12.8 %
Evli-rahastoyhtiö Oy	11.1 %
Sampo Rahastoyhtiö Oy	10.0 %
Gyllenberg fondbolag Ab Oy	8.6 %
Alfred Berg rahastoyhtiö Oy	6.0 %
Mandatum rahastoyhtiö Oy	3.5 %
Aktia rahastoyhtiö Oy	3.2 %
Handelsbanken Fondbolag Ab	2.8 %
FIM Rahastoyhtiö Oy	2.6 %
Muut rahastoyhtiöt	8.1 %

▶▶▶▶▶

◀ Takaisin edelliselle sivulle